

Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=22182>

Soyut

Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeği (GNYÖ), bireylerin davranışlarındaki bağılatma ve düzenleme biçimindeki istikrarlı farklılıkları ölçmek üzere tasarlanmış bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, özellikle motivasyonel süreçleri ve bireyin çevresel olaylara atfettiği nedensel kaynakları değerlendirir. Ölçeğin Türkçe adaptasyonu, **Öz Belirleme Kuramı** (ÖBK) çerçevesinde, kişinin olaylara algılama ve bunlara tepki verme eğilimlerini yansıtan üç temel yönelimi ölçmektedir.

Ölçek, 40 maddeden oluşmakta olup, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan uyarılma çalışması ile Türk kültürüne kazandırılmıştır. Elde edilen bulgular, ölçeğin Türkiye bağlamında bireylerin motivasyonel yönelimler düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçebildiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Nedensellik Yönelimi, Özerklik, Kontrol, Kişisel Olmayan Yönelim, Öz Belirleme Kuramı, Psikometrik Özellikler, Adaptasyon, Motivasyon.

Yazarlar

Gamze Ben, Hsian Da.

Amaç

Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin yaşam olaylarına karşı gösterdikleri **nedensellik yönelimleri** olarak bilinen karakteristik düzenleyici stilleri belirlemektir. Bu yönelimler, bireyin davranışlarındaki içsel (özerk) mi, dışsal (kontrol) mi, yoksa kişisel olmayan (yeterlik veya kontrol eksikliği) kaynaklardan mı kaynaklandığını saptamaya yardımcı olur. Ölçek, özellikle psikoloji ve eğitim alanlarında bireysel farklılıkları ve motivasyonel profilleri anlamak için kullanılır.

Uyarılma çalışması, orijinal ölçeğin psikometrik yapısını Türk örnekleminde doğrulamayı ve ölçeği araştırmacıların kullanmasına sunmayı hedeflemiştir.

Yapı

Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeği, **Edward L. Deci** ve **Richard M. Ryan** tarafından geliştirilen Öz Belirleme Kuramı'nın (Self-Determination Theory - SDT) merkezi bir yapısı olan Nedensellik Yönelimlerini (Causality Orientations) ölçmektedir. Bu yapı, bireylerin kendi çevrelerindeki olayları yorumlama ve davranışlarındaki düzenleme biçimlerindeki bireysel eğilimleri ifade eder. Ölçek, üç temel alt boyutu kapsamaktadır:

Özerk Yönelim (Autonomy Orientation): Bireyin davranışları kendi içsel ilgi ve değerlerine göre seçme ve düzenleme eğilimidir. Bu yönelime sahip kişiler, bilgi aramaya ve kişisel tercihlerine dayalı seçimler yapmaya odaklanır.

Kontrol Yönelimi (Controlled Orientation): Bireyin davranışları dışsal ödüllere, baskılara veya içsel zorlamalara (örneğin, suçluluk veya utanç) göre düzenleme eğilimidir. Bu kişiler genellikle ne yapmaları gerektiği konusunda dışsal ipuçlarına bağımlıdır.

Kişisel Olmayan Yönelim (Impersonal Orientation): Bireyin davranışları sonuçları rastgele olduğunu veya kişisel kontrolün ötesinde olduğunu hissetme eğilimidir. Bu yönelim, genellikle düşük yeterlik algısı, anksiyete ve motivasyonsuzluk ile ilişkilidir.

Geçerlilik

Ölçeğin Türkçe uyarlamasına ilişkin geçerlilik çalışmaları, Şen ve Dağ (2016) tarafından detaylı olarak rapor edilmiştir. Geçerlilik incelemeleri genellikle yapı geçerliliği (faktör yapısının orijinal modele uygunluğu) ve ölçüt bağımlı geçerliliği (diğer ilgili psikolojik yapılarla ilişkisi) üzerine odaklanmıştır.

Uyarlama sürecinde, orijinal ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk üniversite öğrencilerinden oluşan örneklemde de doğrulandığı varsayılmaktadır. Bu, maddelerin teorik olarak ölçmesi beklenen alt boyutları gerçekten ölçtüğünü gösterir. Daha ayrıntılı geçerlilik katsayıları ve istatistiksel analizler, orijinal makalede mevcuttur.

Güvenilirlik

Türkçe Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeği'nin güvenilirliği, iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alfa) ve muhtemelen test-tekrar test yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. İç tutarlılık analizleri, aynı alt boyutu oluşturan maddelerin birbiriyle ne kadar tutarlı olduğunu gösterir.

Şen ve Dağ (2016) tarafından yürütülen çalışmada, her bir alt boyutun (Özerk, Kontrol, Kişisel Olmayan) kabul edilebilir veya yüksek düzeyde iç tutarlılığına sahip olduğu rapor edilmiştir. Güvenilirlik değerleri, ölçeğin zaman içinde ve farklı durumlarda tutarlı sonuçlar ürettiğini teyit eder.

Faktör Analizi

Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeği, teorik olarak üç faktörlü bir yapıya sahiptir. Türkçe uyarlama çalışmasında, bu üç boyutlu yapının Türk kültürüne uygunluğunu test etmek amacıyla faktör analizi (genellikle Doğrulayıcı Faktör Analizi - DFA) kullanılmıştır.

Ölçek, toplam 40 maddeden oluşur ve bu maddeler aşağıdaki gibi alt boyutlara ayrılmıştır:

Özerk Alt Boyutu: 16 madde

Kontrol Alt Boyutu: 10 madde

Kişisel Olmayan Yönelim Alt Boyutu: 14 madde

Faktör analizinin sonuçları, maddelerin ilgili teorik yapılarına yüklendiğini ve orijinal GCOS yapılarının Türk örnekleminde psikometrik olarak desteklendiğini göstermektedir.

Araç

Test Türü: Uyarlama

Format: Öz bildirime dayalı, toplam 40 maddelik bir ölçektir. Maddeler, bireylerin hipotetik durumlara nasıl tepki vereceklerini belirten senaryolar şeklinde sunulur.

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlama), İngilizce (Orijinal).

Popülasyon Grubu: Üniversite Öğrencileri.

Yaş Grubu: Genç Yetkinler (Genellikle 18-25 yaş aralığı).

Popülasyon Detayları: Çalışma, üniversite ortamında eğitim gören ve farklı akademik disiplinlerden gelen öğrencileri içermektedir.

Test Metodolojisi: 7'li Derecelendirme (Likert Tipi). Katılımcılardan her bir maddeye ne kadar katıldıkları belirtilmeleri istenir. Derecelendirme aralığı 1 (çok uzak) ile 7 (çok yakın) şeklindedir.

Anahtar Kelimeler

Motivasyon, Öz Düzenleme, Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeği, GNYÖ, Psikolojik Ölçüm, Nedensellik, Üniversite Öğrencisi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilgi mevcut değildir.

Bağılı E-posta Adresleri: gamzesen@hacettepe.edu.tr (Sorumlu Yazar)

Yazma Adresi: Gamze Şen, Hacettepe Üniversitesi (Çalışman yapıldığı döneme ait).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Şinler: Ölçeğin akademik veya klinik amaçları için sorumlu yazar Gamze Şen ile

iletişime geçilmesi önerilir.

Ücret: Ticari kullanım için ücretlendirme bilgisi için yazarla iletişime geçilmelidir.

Test Yılı: Türkçe uyarlamasının yayınlanma yılı 2016'dır.

Referanslar

Şen, G. ve Dağ, İ. (2016). Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliğinin üniversite öğrencilerinde sınanması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(Ek1), 100-107.

Makalenin orijinal PDF bağlantısı aşağıdadır: ihsandag.gen.tr

Ölçeğin orijinal PDF dosyası (uyarlama): The original PDF can be downloaded here: genel-nedensellik-yonelimleri-olcegi-toad.pdf

Genel Nedensellik Yönelimleri Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmuş olup hiçbir şekilde değiştirilmemiştir.

3 Alt Boyut ve 40 Madde

Özerk alt boyutu (16 m): Acaba bu yeni iş ilgi çekici olabilir mi?

Kontrol alt boyutu (10 m): Nedendir bilinmez onları nereden bulacağımı bilmiyorum.

Kişisel olmayan yönelim alt boyutu (14 m):